

Jiří Antonín Švengsbír

Rytec, grafik, osobitý kreslíř, ilustrátor, autor grafických listů a tvůrce poštovních známek (19. 4. 1921, Praha – 3. 3. 1983, Praha). Vyučil se rytcem a modelérem ve firmě BÄCKER, PRAHA – Smíchov. Po válce studoval na VŠUP v Praze (grafická speciálka u profesora Antonína Strnadela).

Během svého života prokázal je byl mnohostranným umělcem. Zabýval se především grafickými technikami. Celé jeho profesní období (1940 – 1982) se věnoval knižním značkám (provedení v miniaturních ocelorytinách, mědirytinách, částečně rytinách do zinku). Počet těchto prací šel do stovek, velmi často tvořil i pro zahraničí. Motivy se soustřeďovaly na ozdobné prvky architektury (přednostně Praha, své město, které si oblíbil), stylizované slunce, portréty osobností, přírodní motivy. Za svá díla byl oceňován (ocenění za Exlibris dostal např. v Cannes-1963, Paříži-1965, Olomouci-1966). Část jeho grafik lze najít v přehledu „Seznam děl umělce Švengsbír Jiří“ na portálu ArtBohemie.

Své zálibení našel i v další umělecké tvorbě – obrazech, kreseb, grafických listů (cca 1000), novoročenkách, pozvánkách, ilustracích knih (kresby najdeme ve zhruba třiceti knihách) a bibliofilských tiscích. Zvláštní zálibu našel ve zdobení porcelánových talířů. Vytvořil i kresby na ozdobné telegramy Čs. pošty.

Poštovní grafika byla jeho další velkou láskou. Literatura zaznamenává až 250 poštovních známek. Německý publicista Gerhard Batz (www.infofila.cz/jiri-antonin-svengsbir) uvádí, že svět známek jej uhranul již v jeho sedmi letech. Ve svém článku o JAŠ uvádí: „První svou známku namaloval pastelovými barvami a vylepil ji do svého alba.“ Při tvorbě známek spojil svůj návrhářský talent s rytečtím u většiny svých známek. Netvořil jen známky, ale též i kresby na FDC a na kupóny poštovních známek (např. Pof. 450-452) – 12 kupónů s různými motivy u známek k 950. výročí smrti sv. Vojtěcha (23. 4. 1948). Jeho prvními československými známkami, které ryl, byly známky Pof. 470 – 473, vydání k 600. výročí založení Karlovy Univerzity (návrh: Karel Svolinský) vydané 7. 4. 1948. Úplný přehled vypracoval zmíněný autor Gerhard Batz a zveřejnil jej na uvedeném zdroji 9. 4. 2003 (viz). O známkách se vyjádřil: „Poštovní známky jsou malými posly, reprezentujícími v celém světě naši vlast. Jsou dokladem kulturnosti státu.“

Řadu svých děl vytvořil pro československé výstavy poštovních známek. Např. to byly známky k Celostátní výstavě poštovních známek PRAHA 1950, o jejíž úspěch se zasloužil i náš klub 00-15. Námětem známek byly i motivy poštovně historické, za všechny uvádím např. výplatní známky z roku 1974 – Poštovní emblémy, na kterých vytvořil klasické poštovníctví (Pof. 2110, 2112). A to kultivovaným návrhem i zpracovanou rytinou.

Své umělecké vzory viděl zejména ve Václavu Hollarovi, ale i v Dürerovi, Holbeinovi, Ingresovi a Matissovi. Zúčastňoval se společenského života ve velké míře. Po vzniku Švengsbírclubu v roce 1971 se v rámci této entity sešlo mnoho umělců z divadel, vědců, novinářů a sportovců (zejména šermíři – šermu se J. A. Švengsbír vedle boxu též věnoval. Za zaznamenání stojí, že tento klub navázal na Fillartclub, jehož členy tvořili pražští vyznavači filatelie a umění. Ti zvali odborníky z různých společenských a vědeckých oborů. Předsedou klub byl význačný filatelista, funkcionář československých filatelistů – Karel Basika. Jedním ze zakladatelů byl i Jiří A.

Švengsbír. Mezi členy byli Eduard Kohout, Václav Voska, Milan Friedl, prof. dr. Jedlička, prof. dr. Pačes a další. Hosty byly i další významné osobnosti – Miroslav Horníček, Eduard Haken, Marie Glázrová a další.

Zájemci o život a dílo J. A. Švengsbíra jistě viděli film „Zlatá Praha Jiřího Švengsbíra“. Jeho díla jsme mohli spatřit i na četných výstavách.

Hudba – to byla další láska tohoto nadaného a všestranného umělce. Vyjádřil se o ní: “Hudba mně pomáhá jako neustále živý zdroj niterných zážitků“. Miloval hudbu – od vážné až po spirituály, blues

a jazz. Klasickou, ale i moderní vážnou.

Celé jeho dílo jednou velkou ryze českou grafickou šperkovnictví. Jak se vyjádřil Phdr. Ivo Prokop ve svém článku Zlatá Praha Jiřího Švengsbíra (Knižní značka, číslo 1, 2003): „Švengsbír měl velkou pravdu, když řekl, že velkým vrcholem grafické tvorby je rytina“.

Příloha k profilu J. A. Švengsbíra v rámci naší rubriky „Osobnosti čs. filatelie“ přidávám několik ukázek z prací tohoto talentovaného umělce (různé obory). Doplnuji je dvěma poměrně neznámými fotografiemi, které vytvořil Karel Vlček ml. a jsou ve vlastnictví Glenna Morgana. Znázorňují umělce při kontrole rytin v ateliéru a dále jeho rytecký stůl s nářadím a návrhy a rytinami jeho známek.

Literatura:

- 1/ <http://www.infofila.cz>, článek Jiří Antonín Švengsbír autor Gerhard Batz, 2003
- 2/ www.artbohemia.cz
- 3/ www.exlibrisweb.cz/kz/kz20031-2.htm, internetový portál Knižní Značka, č. 1, 2003, článek Phdr. Ivo Prokopa „Zlatá Praha Jiřího Švengsbíra“
- 4/ Venc. S., České exlibris, Hollar, Praha 2000
- 5/ <http://www.obrazram.cz>
- 6/ www.stampcommunity.org
- 7/ <http://tl.gstatic.com>

Přidáno: 18. 2. 2014 NA WWW.KF0015.CZ
Autor: Ivan Leiš